

Karakteristieke broedvogels in de Gelderse Poort in 1989

Het inventarisatie-rapport bevat gegevens van het gebied gelegen tussen Nijmegen - Kleef en Zevenaar: de Gelderse Poort. Het omvat 17.600 ha. Het betreft een relatief geïsoleerd kleinschalig gebied met veel aspecten van het oude rivierenlandschap in het terrein. Het belangrijke Rijnstrangengebied heeft waardevolle rietmoerassen. De auteurs pleiten voor het behoud van de rietlanden en rivierduincomplexen. Zij stellen verder onder andere dat de recreatie zich zorgwekkend ontwikkelt. Het rapport bevat veel vogelgegevens. De soortnamen zijn niet alleen in het Nederlands weergegeven maar ook in het Duits. In de laatst genoemde taal is eveneens een samenvatting van het geheel opgenomen. De vogeltekeningen van Bram Rijkse zijn heel aardig. Een klein puntje van kritiek is wellicht in zijn algemeenheid interessant. Er wordt gesteld dat er een soort Nederlandse interpretatie zou zijn van de EG-Vogelrichtlijn. Dit is onjuist. Er is maar één vogelrichtlijn en die is verordend door Brussel. Er bestaat wél een Nederlandse rode lijst van bedreigde soorten. Deze komt voort uit EG-verplichtingen als gevolg van de genoemde Vogelrichtlijn. De reden waarom ondergetekende dit aspect aan de orde stelt is dat wellicht, ontbrekend, het idee kan ontstaan, dat de kortere nationale rode lijst van hogere prioriteit zou zijn dan de veel uitgebreidere versie van de Europese Gemeenschap. P.M.

Bekhuis J., M. Holland, Kwint, N. & R. Vogel: Karakteristieke broedvogels in de Gelderse Poort in 1989. 79 bladzijden met kaarten en tabellen, 69 soortkaarten en een inventarisatie-overzicht (19). Nadere inlichtingen J. Bekhuis, Haafakker 10, 6578 BW Leuth.

Broedvogels van Centrale Heuvelrug en Langbroekergebied

Ter gelegenheid van het dertigjarig jubileum van de Vogelwacht Utrecht werd een beschrijving uitgegeven van de broedvogelbevolking van het Langbroekergebied en de Centrale Heuvelrug in de provincie Utrecht. Het geeft een beeld van de 127 broedvogelsoorten die in de periode van 1978-1988 werden vastgesteld door ongeveer vijftig vrijwilligers, allen lid van de Vogelwacht Utrecht, afdeling Doorn/Driebergen. De onderzochte oppervlakte bedraagt circa 10850 ha en valt onder de gemeenten Driebergen, Doorn, Maarn, Zeist, Bunnik, Langbroek en Leersum. In het uiterste noordoosten ligt het dekzandengebied van de Gelderse Vallei en in het zuiden en westen wordt de vallei begrensd door de Utrechtse Heuvelrug, die op haar beurt weer grenst aan de kleigronden van het Kromme-Rijng gebied. Na de beschrijving van het ontstaan van de landschappen worden ook de voor elk landschap kenmerkende begroeiingen als oude en jonge naaldbossen, loofbossen en gemengde bossen, hakhout, weiden en restjes heide besproken. Aan de hand van duidelijke

kenmerken worden ze beschreven en in relatie gebracht met de typerende vogelbevolking. Elk landschapstype bepaalt in sterke mate het voorkomen van een vogelsoort. De buitenplaatsen worden niet afzonderlijk behandeld. Het grootste deel van het boek wordt besteed aan het stuk voor stuk bespreken van de in het gebied voorkomende broedvogels. Van veel soorten wordt de verspreiding aangegeven op een kaart. Een kaart met daarin de in de tekst aangegeven vermelde lokaties zou voor minder ingewijden iets overzichtelijker zijn geweest, ofschoon bij tal van vermeldingen van gebiedjes ook de gemeente is aangegeven.

Ook voor bewoners van aansluitende gebieden is deze avifauna van belang. De broedvogels zijn gerangschikt in drie categorieën, namelijk voor-malige broedvogels, incidentele broedvogels en regelmatige broedvogels.

Afgezien van de periode dat het broedvogelonderzoek plaatsvond worden er nauwelijks gegevens over de soorten verstrekt en het boek kan dus gezien worden als een 'momentopname' dat nu voor beheersactiviteiten en later van belang kan zijn om tot vergelijkingen te kunnen komen. Verheugend is dat van tal van broedvogelsoorten een vooruitgang werd geconstateerd. Keep en Kruisbek behoren er tot de regelmatige broedvogels. Volgens de auteur zou de Zwarte Roodstaart een concurrent zijn van de Gekraagde Roodstaart, terwijl de Nachtzwaluw en Boomleeuwerik relatief veel voorkomen op de heidevelden en de stuifzanden. De opgaande spaartelgebossen herbergen hier een rijke vogelbevolking, wellicht vanwege enige onderbegroeiing. De Grote Lijster wordt in dit gebied niet vermeld als broedvogel van de naaldbossen.

Herman J.V. van den Bijtel: Van bos naar open veld. Een beschrijving van de broedvogelbevolking van het Langbroekergebied en de Centrale Heuvelrug. 192 bladzijden, 70 verspreidingskaarten, 12 tabellen, 81 zwartwit foto's van Bert Bos en anderen, 1 bijlage (1990). Redactie Hennie van de Vendel. Uitg. Vogelwacht Utrecht, per adres H. Verschuren, Dalmatië 13, 3831 EE Leusden. Prijs f 25,-. Verkrijgbaar door overmaking op girorekening 286 944 ten name van Vogelwacht Utrecht, Utrecht, onder vermelding van 'jubileumboek'.

Het Utrechts Landschap, natuurlijk hart van Nederland

De Stichting Het Utrechts Landschap heeft een overzichtsbok uitgegeven van natuurgebieden in de provincie Utrecht. Tijdens het zestigjarig jubileum drie jaar geleden zijn daar gelden voor bijeengebracht. Het is een fraai, rijk geïllustreerd en informatief boek geworden. De vijf hoofdstukken zijn door vijf verschillende auteurs geschreven en samengesteld. Op bladzijde 189 had ook de Stichting Het Vogeljaar als landelijke organisatie genoemd kunnen worden. Het boek is als jubileumgeschenk toegezonden aan allen die donateur zijn van de Stichting Het Utrechts Landschap.

S. Dijkhuizen, B. van Holst, C. Straus, J.A. van der Ven & K. van Zomeren: Het Utrechts Landschap, natuurlijk

hart van Nederland. 191 bladzijden, vele zwartwit- en kleurenfoto's (1990). Uitg. Stichting Het Utrechts Landschap, Landgoed Oostbroek, postbus 21, 3730 AC De Bilt, 030-205 555. Prijs f 30,- (inclusief f 5,- verzendkosten). Verkrijgbaar door overmaking op postgiro 672 821 ten name Stichting Utrechts Landschap, De Bilt, onder vermelding van 'jubileumboek'.

Aangepast mestbeleid gewenst voor veenweidegebied

De mestwetgeving is te veel gericht op de mestproblemen in de zandgebieden en houdt te weinig rekening met de specifieke omstandigheden in de veenweidegebieden. Het mestprobleem is hier geen overschotprobleem, maar een verdelingsprobleem door de geringe draagkracht van de grond. Bovendien moet rekening worden gehouden met belangrijke natuurwaarden zoals broedende weidevogels. Een aangepast mestbeleid aangevuld met een provinciaal stimuleringsbeleid is op zijn plaats. Dit stelt het Samenwerkingsverband Waterland in het rapport 'Mest in Waterland - naar een optimaal gebruik van mest in een veenweidegebied'. In het rapport wordt de mestproblematiek in het veenweidegebied Waterland (gelegen boven Amsterdam) geanalyseerd en er wordt een aanzet gegeven voor een bemestingsplan. De problematiek in Waterland is vergelijkbaar met die van andere veenweidegebieden. Op 10 augustus 1990 is het rapport overhandigd aan drs. R.J. de Wit, Commissaris van de Koningin in Noord-Holland.

Landbouw is voor het veenweidegebied Waterland essentieel voor het behoud van de natuur. Zo heeft bijvoorbeeld vaste mest een positieve invloed op de weidevogelstand. In Waterland produceert 70% van de bedrijven vaste mest. Door aanscherping van onderwerk- en overkappingsplicht dreigt deze mestsoort te verdwijnen: een deel van de veehouders met vaste mest schakelt dan over op een drijfmeststelsel, een ander deel zal het bedrijf zelfs beëindigen. De onderwerkplicht geeft nog andere problemen. Steeds meer mest zal worden uitgereden in het broedseizoen van weidevogels, omdat de zware onderwerkapparatuur op slappe grond niet eerder kan worden gebruikt. Bij gebruik van een mestinjecteur of zoedebemester zullen extra veel nesten sneuvelen. In het rapport stelt het Samenwerkingsverband een integrale bemestingsaanpak voor. Het wil die maatregelen nemen die de milieukwaliteit daadwerkelijk verbeteren en niet ten koste gaan van landbouw en natuur. Eén van die maatregelen is het beter benutten van mineralen om overbemesting te voorkomen. Zo blijkt uit het rapport dat de hoeveelheid stikstof die vrijkomt uit veenbodems, aanmerkelijk hoger is dan altijd werd gedacht: op percelen met een hoog slootwaterpeil jaarlijks zo'n 115 kg per ha, op die met een laag peil zelfs 300 à 400 kg. Deze hoeveelheden kunnen voor een groot deel in mindering worden gebracht op de mestgift. Om de voorgestelde aanpak te laten slagen zijn inspanningen nodig van boeren én van de landelijke en provinciale overheid.

Afspoeling van meststoffen is in Waterland een groter milieuprobleem dan uitspoeling en ammoniakvervluchtiging. Daarom stelt het Samenwer-

kingsverband voor om het huidige uitrijverbod al op korte termijn uit te breiden met de maanden september en december. Voorwaarde is wel dat tegelijkertijd de premie voor de bouw van mestopslag wordt verhoogd. Bedrijven op slappe bodems moeten een extra tegemoetkoming krijgen voor de kosten van onderheijng.

Onderwerken van mest moet ook op percelen met slechte draagkracht mogelijk zijn. Het Samenwerkingsverband pleit dat ook in de latere fasen van de mestwetgeving het verregenen of inregeren van mest blijft toegestaan.

Om te voorkomen dat vaste mest uit het gebied verdwijnt, wil het Samenwerkingsverband voor deze mestsoort een ontheffing van de onderwerken overkappingsplicht. Dit heeft weinig nadelen voor het milieu - de ammoniakemissie uit vaste mest is relatief laag - en is gunstig voor boeren en natuur.

Voorts pleit het Samenwerkingsverband premies voor aangepaste bedrijfsuitrusting om mest op slappe bodems zodanig aan te wenden dat er geen schade voor milieu en natuur ontstaat. Het denkt daarbij aan aangepaste apparatuur om mest te verregenen of in te regenen, zoals de mestpendel. Ook de aanschaf van brede banden moet worden bevorderd, zodat de veehouder ook op minder draagkrachtige percelen vóór het broedseizoen mest kan uitrijden. De provincie zou experimenten met aangepaste apparatuur krachtig kunnen steunen.

Ten slotte zou de overheid moeten bevorderen dat ieder bedrijf kan beschikken over enkele goed ontwaterde percelen om vóór het broedseizoen mest te kunnen uitrijden. Dat kan worden bereikt in ruilverkavelingsverband of door het selectief toestaan van onderbemaling.

Voorkomen moet worden dat de mestwetgeving het einde betekent voor een groot aantal bedrijven in een gebied waar de landbouw zijn eigen mest goed kan verwerken en waar handhaving van de bemesting belangrijk is voor de natuur. Of zoals natuur- en landschapsbeschermers Willem van Rooijen, schrijver van het voorwoord van het rapport, zegt: 'Bij een Waterland zonder boeren zouden we nog gek op onze neus kijken'.

L.T.A. Joosten & P. Terwan: Mest in Waterland. Naar een optimaal gebruik van mest in een veenweidegebied. 90 bladzijden, 16 foto's, 5 figuren, 12 tabellen, 1 kaart, 4 bijlagen (1990). Uitg. Werkgroep Jonge Boeren Waterland, Contact Milieubescherming Noord-Holland en Centrum Landbouw en Milieu. Prijs f 20,- (inclusief portokosten) over te maken op girorekening 4 204 713 ten name van Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht onder vermelding van 'Mest in Waterland'. Volledig overzicht van publicaties is telefonisch aan te vragen: 030 - 322 481. Het rapport is ook verkrijgbaar bij de Milieufederatie Noord-Holland, Nicolaasstraat 2 b., 1506 BB Zaanland, 075 - 351 598.

Mestwetgeving bedreigt weidevogels

Het rapport 'Mestwetgeving bedreigt weidevogels: knelpunten en oplossingen', waarover u in het vorige nummer (bladzijde 184) meer kunt lezen, heeft 68 bladzijden en kost f 17,50. Het is verkrijgbaar door overmaking op girorekening 4 204 713 ten name van Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht, onder vermelding van 'Mestwetgeving bedreigt weidevogels'.

Broedvogels Dordtsche Biesbosch 1989

Evenals in 1987 en 1988 werd de Dordtsche Biesbosch ook in 1989 op broedvogels onderzocht. Er werden in 1989 drie telroutes (Noorderelsplaat, Keetstuk en 'Dam van Engeland') geteld. Behalve het tellen van de proefvlakken vond er ook een gebiedsdekkend onderzoek plaats naar schaarste of bijzondere broedvogels.

De Dordtsche Biesbosch is een belangrijk 'tussenstation', vooral na het broedseizoen, voor de Lepelaar. Ze broeden op het Brede Water op Voorne. Het is jammer dat op een enkele uitzondering na van ongewone waarnemingen geen data worden vermeld. (Kraanvogel, Rode en Zwarte Wouw, Dwergmeeuw, Baardmannetje, Roodmus en dergelijke) of geen aantallen (Purperreiger, Kleine Zwaan, Bruine Kiekendief, Bonte Strandloper, Gele Kwikstaart, Zeearend en dergelijke). Als broedvogel gaat de Wielewaal achteruit, de Patrijs werd niet waargenomen, de Havik broedde er evenals de Kleine Bonte Specht, vermoedelijk ook de Groene Specht. De Grote Karakiet werd op vijf zangposten gehoord, terwijl de Cetti's Zanger enkele weken zingend werd gehoord. Het aantal paren van de Witgesterde Blauwborst wordt buitendijks de Dordtsche Biesbosch op meer dan vierhonderd paren geschat.

Hans Gebuis: Broedvogelonderzoek Dordtsche Biesbosch 1989. Broedvogelmonitoring. 42 bladzijden, 23 broedvogelkaarten, 5 kaarten, (1990). Uitg. Stichting Natuur- en Vogelwacht Dordrecht, Weerdestein 41, 3328 MK Dordrecht, R.E.P. Haan, 078-174 983. Prijs f 5,-. Verkrijgbaar door storting van f 7,75 (inclusief verzendkosten) op gironummer 5 503 020.

Weidevogels sparen bij maaien

In een artikel vragen de auteurs zich af hoe zinvol het is om weidevogellegfels te sparen bij het maaien. De overigen niet met het oog op deze analyse verzamelde gegevens over gespaarde legfels en legfels op maailand die voor het maaien zijn uitgekomen of uit hadden kunnen komen, zijn afkomstig van een gedeelte van de totale oppervlakte maailand in Ade (Zuid-Holland), die door vrijwilligers van de Vrijwillige Weidevogelwacht Rijpwetering en Omstreken wordt bestreken.

Het sparen van legfels van weidevogels leidt in Ade en ook te 'Duivenvoorde', gemeente Wassenaar, over het algemeen niet tot een laag uitkomstpercentage van die gespaarde legfels. In de meeste gevallen is het uitkomstpercentage van gespaarde legfels zelfs hoger dan van het totaal van legfels op maailand die voor het uitmaaien zijn uitgekomen of uit hadden kunnen komen, en het ligt in de orde van grootte van 70 à 85%.

Samenvattend lijkt het sparen van legfels tijdens maaiwerkzaamheden volgens de auteurs vooral nog een zinvolle bezigheid. Weliswaar zal hierdoor een deel van de legfels verloren gaan, maar zeker niet het grootste gedeelte, zoals J.B. Buker & N.M. Groen in 'Het Vogeljaar' 37 (2) : 69-76 schrijven.

M. Kruk & M.A.W. Noordervliet: Sparen van weidevogellegfels bij het maaien: Hoe zinvol? Vanellus XLII (4) : 82-89 (1990).

Aalscholvers en zwanen met kleurringen vastgesteld in IJssel- uiterwaarden 1983-1988

In een rapport presenteert Benny Middendorp de resultaten van een onderzoek in de Buitenwaarden (Wijhe) en de Hengforderwaarden (Olst). Beide gebieden zijn reservaten van het Staatsbosbeheer en liggen in de Overijsselse IJsseluiterwaarden. Het onderzoek bestond uit het aflezen van Aalscholvers met kleurringen, die sinds 1984 in de Hengforderwaarden en sinds 1987 ook in de Buitenwaarden met succes broeden. Niet alleen de afgelezen ringen van dertien Aalscholvers worden individueel behandeld, maar ook wordt een beeld gegeven van de ontwikkeling van het broedbestand langs de IJssel en in andere kolonies in Nederland.

In het onderzoeksgebied werden de ringen van 34 Knobbelzwanen afgelezen, waaronder van één Knobbelzwaan uit Zweden. Ook bij deze soort wordt dieper ingegaan op de ontwikkeling van het broedbestand (dertig paren) langs de IJssel. Verder worden nog geringde Kleine Zwanen, Wilde Zwaan, Kokmeeuwen en Bruine Kiekendief besproken die in het gebied werden aangetroffen. Bij alle vermelde soorten wordt dieper ingegaan op de aantallen geringde exemplaren en welke resultaten de ringprogramma's hebben opgeleverd.

B. Middendorp: Gekleurde Aalscholvers en zwanen in de Buiten- en Hengforderwaarden gedurende 1983-'88. 83 bladzijden, 7 tabellen, 18 figuren (1990). Belangstellende kunnen f 6,50 (inclusief verzendkosten) overmaken op girorekening 5 890 362 ten name van B. Middendorp, Fokkingshof 7, 7433 EN Schalkhaar, 05700 - 22 618, onder vermelding 'rapport'.

Trek van Goudhanen in najaar 1989

Joop Jukema schrijft over het verloop van de trek van grote aantallen Goudhanen op Terschelling en op andere plaatsen (Vanellus XLII (4) : 103-107). Uit de grote aantallen Goudhanen die in Nederland zijn geringd en waargenomen, blijkt dat de soort in het najaar 1989 massaal is doorgetrokken. De vangsten op vier vangplaatsten (Terschelling, Kennemerduinen, Vlieland en Castricum) geven drie trekgolven te zien: de eerste op 3 en 4 oktober, de tweede op 10 oktober en de derde op 15 oktober. De gevangen vogels waren voor het grootste deel mannetjes.

Zie ook de artikelen 'Waarnemingen bij Goud- en Vuurgoudhaantjes tijdens de trek in de provincie Groningen' door C.P. Siccema en Herkomst en trek van Goudhaantjes op Schiermonnikoog in 1975' door J.E. Winkelman & A.J. Klarenberg in 'Het Vogeljaar' 25 (5): 225-230 & 231-239 (1977).

Kwartels in Friesland in 1989

E. Wymenga schreef voor 'Twirre' (jaargang 1, nummer 3, bladzijden 13-14, 1990) over kwartels in Friesland. Het jaar 1989 moet in Nederland een uitzonderlijk goed kwarteljaar zijn geweest. Zoals bekend is de Kwartel in ons land een schaarse broedvogel met jaarlijks sterk wisselende aantallen. In verschillende delen van het land werden tientallen, soms honderden vogels vastgesteld. De

geconstateerde aantallen zijn voor Friesland (enige honderden) zeer hoog te noemen, zeker in vergelijking met eerdere waarnemingen, zelfs met de topjaren. In hoeverre de Kwartel in Friesland tot broeden is gekomen, is onduidelijk. In de vroeg gemaaide, intensieve graslanden, die tegenwoordig het grootste deel van het Friese grasland-areaal beslaan, zijn de kansen op een geslaagd broedsel miniem. In Groningen en Drenthe werden in 1989 vele honderden exemplaren gehoord. Het aantal in Nederland verblijvende Kwartels is geschat op 8.000 à 12.000 vogels.

Topjaren als 1989 kunnen voorkomen als Kwartels uit zuidelijke en zuidoostelijke streken massaal naar het noorden trekken. Dit gebeurt vooral wanneer grote droogte de broedgebieden in het zuiden ongeschikt maakt. Invasies treden vooral op in perioden met zuidelijke en zuidoostelijke winden.

Kwartels in Zeeuwsch-Vlaanderen

Over de invasie van Kwartels in Zeeuwsch-Vlaanderen in 1989 schrijft Rob Remmerts in 'De Steltkluit' 20 (5) : 115-122 (oktober 1990). Voor het zomerseizoen van 1989 is voor Zeeuwsch-Vlaanderen een aantalsschatting gemaakt op basis van een inventaristatie binnen een begrensd gebied. Het aantal territoria werd op circa vierhonderd geschat, terwijl in totaal 109 roepende Kwartels in Zeeuwsch-Vlaanderen werden gehoord. Dat is circa 27% van het geschatte aantal. Adres van de auteur: Rob Remmerts, Julia-nastraat 60, 4571 GT Axel.

Nestkastcontrole & ringactiviteiten rondom Ede

De heren J.N. van Laar en H. Stel hebben over 1989 en 1990 het 31ste en 32ste jaaroverzicht gepubliceerd over de nestkastcontrole en de ringactiviteiten rondom Ede. Het aantal bewoonde nestkasten met Koolmezen en Bonte Vliegenvangers is opvallend, terwijl het aantal nesten van Boomkluver en Gekraagde Roodstaart daar schril tegenover staat. Toch was er de laatste jaren maar één broedgeval van de Gekraagde Roodstaart tegenover vier broedgevallen in 1990 en bijvoorbeeld dertig broedgevallen in 1958! In het verslag over 1989 wordt melding gemaakt van 458 geringde vogels (waaronder een Zwarte Wouw) en het verslag over 1990 van 540 geringde vogels (17 soorten).

De terugmeldingen over die perioden, waaronder interessante, worden stuk voor stuk vermeld. De verslagen beslaan respectievelijk acht en tien bladzijden.

Voor geïnteresseerden zijn de verslagen op schriftelijk aanvraag bij de heer H. Steijl, Balilaan 5, 6712 AW Ede, gratis beschikbaar.

Graafwerkzaamheden verstoren visdiefkolonies

Bij graafwerkzaamheden in de Bijlmermeer zijn twee kolonies Visdieven met in totaal 110 paren vrijwel geheel vernietigd. De beschermde vogels hadden het Bijlmer rioolslib uitgekozen als broedplaats. Een aannemer heeft in opdracht van het

busbedrijf Centraal Nederland tegen alle regels in het rioolslib geëgaliseerd. De grond is eigendom van de gemeente Amsterdam maar Centraal Nederland had het terrein gepacht om er parkeerplaatsen voor bussen aan te leggen. De graafwerkzaamheden hadden tot gevolg dat negentig procent van de jonge Visdieven, die op het punt stonden om uit te vliegen, werden gedood. In de Bijlmermeer werden al eerder kolonies van Kormoeuwen en Visdieven door onzorgvuldigheid en onachtzaamheid vernietigd.

Duingebied Solleveld beschermd natuurmonument

Minister ir. G. Brax heeft het duingebied Solleveld aangewezen als beschermd natuurmonument in het kader van de Natuurbeschermingswet. Met de aanwijzing wordt beoogd het behoud en herstel te bevorderen van de natuur en landschapswaarden van het kustduingebied van Zuid-Holland.

Solleveld bestaat uit gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap met duingrasianden waarin de korstmosbegroeiingen en de stinseflora van de bossen zeer waardevol zijn.

In het gebied broeden ongeveer zeventig soorten vogels waaronder de Slobeend, Sprinkhaanrietzanger, Wulp en Tapuit. Daarnaast is het een belangrijk gebied voor de Koperwiek en de Goudvink.

Het natuurmonument is ook belangrijk voor de drinkwaterwinning. De bewindsman is van mening dat terugdringing van de waterwinning in het duingebied noodzakelijk is om de duurzame instandhouding van de natuurwaarden van het duingebied te kunnen garanderen.

Het aangewezen duingebied ligt op het grondgebied van de gemeenten Den Haag en Monster en heeft een oppervlakte van circa 350 ha. Tot het gebied behoren ook de (voormalige) buitenplaatsen 'Ockenburgh', 'Van Leijdenhof' en 'Ockenrode'.

Genzen in Noord-Holland

Sinds het einde van de jaren zeventig verzamelen schrijvers gegevens over wilde ganzesoorten in de provincie Noord-Holland. De publikatie over de ganzen van Noord-Holland vormt met de twee vorige publikaties 'De sneeuwgangs in Nederland' (Ecoverslag nummer 8, 1986) en 'Zeldzame ganzen in Nederland' (Ecoverslag nummer 11, 1988) een soort drieluik dat duidelijk laat zien dat Noord-Holland de laatste decennia een in kwantitatief en kwalitatief opzicht belangrijke ganzenprovincie is geworden. Bij de bespreking van de ganzengebieden in de provincie wordt veel aandacht besteed aan de Wieringermeer. In het daaropvolgende hoofdstuk wordt het voorkomen per soort besproken. De schrijvers menen daarbij de vrijwel complete literatuur over de ganzen in Noord-Holland te hebben kunnen raadplegen. Vooral voor de ganzenliefhebbers is dit een bijzonder interessante publikatie.

D.W. Wolfskeel & R.E. Brouwer: *Genzen in Noord-Holland*. Ecoverslag nummer 14, 83 bladzijden (1990). Uitgave van de Vogelwerkgroep Tringa, Schagen en de Vogelwerkgroep Wierhaven.